

ков¹⁵. От подобни позиции тя е атакувана и в хода на заседанията на смесения съвет. Верен на възгледа си, че управлението на Екзархията не бива да се осъществява според нормите на някакъв си "аристократичен деспотизъм"¹⁶, Стоян Чомаков защитава идеята за необходимостта длъжността на екзарха да е мандатна, т.е. - на четири или пет години да се провеждат нови избори за екзарх.

В началото на юни 1870 г. спокойният ход на работата на смесения съвет е насечен от остри спорове по въпроса за сменяемостта на екзарха. Подкрепен от Христо Тъпчилещов, Иларион Ловчански и Панарет Пловдивски, Стоян Чомаков изтъква опасността пожизненият екзарх да се превърне в "пълновластен тиранин"¹⁷ и по този начин да не се реализират предимствата на предвиденото съборно устройство¹⁸.

Позовавайки се на основните източници на православната вяра, Кръстевич пледира, че мандатността представлява едно нововъведение, което би въвело екзархийската общност в ерес. Излизайки извън пределите на чисто каноническата сфера Чомаков пита: "А ако екзархът се случи лош, трябва ли да го търпиме до живот?". Отговорът на изпечения в подобни словесни схватки Кръстевич, е необорим: "Кога екзархът не ще е достоин за всичкий живот, той не ще е достоин и за две години. Кога човек е способен да прави зло, той и за кратко време може да го направи"¹⁹. Обрисуваната мрачна перспектива, по негово мнение, може да бъде предотвратена чрез една процедура за избор, която да гарантира, че на екзархийския престол ще сядат само "добри чловеци", които "Бог е направил повече от лошавите". Тук подчертаният етически идеализъм на черковника малко контрастира с пределно конкретният му и прагматичен подход спрямо проблемите около устройството на българската църква. Но без този идеализъм Кръстевич просто не би могъл така самоотвержено и последователно да работи на полето на общонационалните интереси, заявявайки в критични моменти, че и един да остане, пак ще довърши докрай започнатото дело²⁰.

За да не се блокира работата върху устава, смесеният съвет оставя открит въпроса за сменяемостта на екзарха, както и този за доходите на архиереите. Взето е решение те да бъдат предоставени на колективната воля на народните избраници.

По-съществени корекции, внесени върху първоначалния проектоустав в хода на заседанията на смесения съвет, са следните: изработва се малко по-сложна процедура за избор на архиереите, която цели в по-голяма степен да се отчита мнението на основната маса от епархийското население; внасят се някои уточнения в параграфите, касаещи съденето на духовните лица; конкретизират се част от правомощията на централните и местни органи. Всички тези корекции са ориентирани към по-голяма близост между законодателната материя и "духа на времето"²¹. Близост, за която така страстно пледират "младите", "червените" или по-забързаните към пълната национална независимост патриоти. Следователно, групата на т. нар. "консерватори", чиито теоретик и лидер е Кръстевич, не е настроена неблагоприятно към идеята, че Българската екзархия трябва да се изгради като организация, която да обслужва стремежа на българите към политическа еманципация и